

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗ**
Συγγραφέας και καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ

Ωρα αποφάσεων

ΑΠΟΤΟΜΗ ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΗ, στροφή στον ρεαλισμό, «κυβίστηση». Αυτές είναι οι λέξεις που κυριαρχούν στα σχόλια για τη νέα ελληνική κυβέρνηση και την πορεία της. Εδώ και ένα μήνα και γύρω από το δράμα της διαπραγμάτευσης για τη λεγόμενη ενδιάμεση συμφωνία εκτυλίσσεται ένα δεύτερο δράμα με χαιρέκακες δικαιώσεις, αγωνίες διάψευσης, ιδεολογικά άγχη. Αυτό μάλιστα το δεύτερο δράμα φαίνεται πως θα έχει συνέπειες στη διαμόρφωση των κοινωνικών προσδοκιών στο επόμενο διάστημα.

Ηδη πάντως στην Αριστερά του ΣΥΡΙΖΑ, μέσα και έξω από το κόμμα και στον περίγυρο, η συμφωνία με τους δανειστές χαρακτηρίστηκε «σοσιαφιλελεύθερη». Άλλοι μάλιστα θα μιλήσουν για στρατηγική υποχώρηση της κυβέρνησης και για ανακωχή με στοιχεία πρώτης ήττας και ασύμμετρης αυτουπονόμευσης του σχεδίου ανάσχεσης του νεοφιλελευθερισμού. Πέρα πάντως από τα μισόλογα ή και τις σιωπές, είναι προφανές πως ένας κόσμος ανησυχεί και μουρμουρίζει με δυσφορία.

Ας το πούμε αλλιώς: Η κυβέρνηση «με κορμό τον ΣΥΡΙΖΑ» βιώνει ένα σοκ απομάγευσης του όλου αντιμνημονιακού ριζοσπαστισμού. Η συνάντηση με την πραγματικότητα της διακυβέρνησης μοιάζει με επώδυνη μαθητεία στις αποχρώσεις μιας πραγματικότητας που είναι αδύνατον να την περιγράψει το αφαιρετικό ζεύγος Μνημόνιο/Αντιμνημόνιο. Αυτό ήταν βέβαια φανερό εδώ και πολύ καιρό, αλλά η ιδεολογία και συγχρόνως τα κέρδη που εξασφάλιζε στον ΣΥΡΙΖΑ το σύνθημα «εμείς» ή «αυτοί» μπορούσαν να το κρύβουν.

Ο αριστερός ριζοσπαστισμός, στην παράδοση συμμαχία του με την εθνικολαϊκή αγανάκτηση, αντιμετωπίζει πια με πιεστικό τρόπο την πρόκληση για αλλαγές στη σύστασή του, στη δομή των προσδοκιών του. Ο σκληρός οικονομικός και πολιτικός χρόνος, το επείγον των προβλημάτων, οι απαιτήσεις διοίκησης ενός προβληματικού κράτους και των θεσμών του, όλα αυτά δεν δίνουν χρόνο για αναβολή αποφάσεων.

Υπάρχουν όμως πολλά σοβαρά εμπόδια για τη διαχείριση αυτής της μετάβασης και των αναστατώσεών της. Εκτός, βεβαίως, από την εύθραυστη φύση των οικονομικών σχέσεων με την Ευρώπη και τα σοβαρά χρηματοδοτικά προβλήματα. Ο ΣΥΡΙΖΑ έχτισε εκλογική δυναμική και ερείσματα επιμένοντας μονότονα σε μια πολεμική σύλληψη της κοινωνίας και των διλημμάτων της. Έκανε πολιτική με ισχυρά ηθικά λεξιλόγια (αξιοπρέπεια), ανασύροντας μια στοιχειώδη ταξική κοινωνιολογία και ανακυκλώνοντας νοσταλγικά κοιτάσματα από αντιστασιακές στιγμές του ιστορικού παρελθόντος.

ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΖΕ πάνω από όλα στην ιδέα ενός καθαυτού Κινήματος, το οποίο και μόνο με την ύπαρξή του θα αποδεικνυόταν ικανό να κάμψει τις ανελαστικές κυριαρχίες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Αφψε, έτσι, να καλλιεργηθεί η εικόνα του λαού στους δρόμους, ενός λαού που επιτελεί τη «λαϊκή εξουσία» και του οποίου η παρέμβαση στο θέατρο της πολιτικής θα ακύρωνε τυπικές δεσμεύσεις και θα διέγραφε ουσιαστικά τα κληροδοτημένα θεσμικά πλαίσια.

Μετά τις τελευταίες εξελίξεις όμως το τοπίο διαφέρει: το ερώτημα είναι αν μπορεί να υπάρξει ένας ριζοσπαστισμός της συνέσης δίχως τη φαντασμαγορία της ρήξης και μιας θεαματικής σύγκρουσης με τους «φορείς του

κακού». Αν υποθέσουμε πως στον πυρήνα κάθε ριζοσπαστισμού βρίσκεται η φαντασίωση της εκκίνησης από «μηδενική βάση», πώς μπορεί να γίνει αποδεκτή δίχως σοβαρούς τριγμούς η ιδέα για μερική (έστω) συνέχεια και προέκταση παλαιότερων σχέσεων και ρυθμίσεων; Μένει λοιπόν η εξής απορία: Μήπως η χώρα είναι καταδικασμένη να ζήσει σε μια ομηκλώδη προσαρμογή, σε μια γκρίζα ζώνη μεταξύ ευρωπαϊκής νομιμοφάνειας και ασκήσεων ανυπακοής;

Κανένας παρατηρητής δεν θα ήταν σε θέση να γνωρίζει εκ των προτέρων την κατεύθυνση των πραγμάτων. Η μετάβαση από τη λογική της ριζοσπαστικής βουλσισαρχίας σε έναν παραγωγικό πραγματισμό που θα παιχτεί στις λεπτομέρειες δεν είναι εύκολη. Κάποιος πρέπει να αναζητήσει αυτή τη μετάβαση, να την έχει ήδη προετοιμάσει ή έστω να την έχει υπόψη του προγραμματικά και

Πιστεύω ότι το παιχνίδι με τις λέξεις, τόσο τις δήμεν ανατρεπτικές όσο και τις ψευδώς «ρεαλιστικές», έχει πλέον τεράστιο κόστος. Γι' αυτό και η απόφαση για το ποιος δρόμος θα επιλεγεί με συνέπεια και ποιες λογικές θα πρέπει να εγκαταλειφθούν ως επιζήμιες είναι η κατεξοχήν πολιτική απόφαση της συγκυρίας: μια απόφαση για περισσότερη πολιτική και λιγότερη επικοινωνία, ακόμα και αν αυτοί οι δύο ταλαιπωρημένοι όροι του συρμού συνδέονται στενά στις σύγχρονες δημοκρατίες

ως μία εύλογη προοπτική. Σε ποια κατεύθυνση μπορεί να κινηθεί εφεξής η κυβέρνηση;

Πίσω από τις δυσκολίες της φάσης την οποία διανύουμε υπάρχει για μένα ένας συγκεκριμένος κίνδυνος: οι συμβιβασμοί ως προς το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και το σφιχτό δημοσιονομικό πλαίσιο να «αντισταθμιστούν» (ή μάλλον να γίνε προσπάθεια να καλυφθούν) από εθνικιστικές εκφωνήσεις ή από πρόχειρους και ασύντακτους θεσμικούς πειραματισμούς. Αυτό θα συνιστούσε όμως μία αρνητική εκδοχή «προσαρμογής στον ρεαλισμό»: θα έδειχνε απλώς ότι μαθαίνουν και αυτοί οι καινούργιοι τα πιο συμβατικά κόλπα του ρηκού πολιτικού θεάματος και της λαϊκής ικανοποίησης.

ΘΑ ΗΤΑΝ ΑΝΤΙΘΕΤΩΣ ένδειξη χρήσιμου αριστερού ρεαλισμού μια άλλη επιλογή: η απομάγευση της αντιμνημονιακής «φάσης» να δώσει ώθηση στην εκκοσμίκευση της ελληνικής ριζοσπαστικής Αριστεράς, σε μια κάποια υπέρβαση των σκληρών «θεολογικών» της καθυλώσεων σε εξαντλημένα και ανεδαφικά παραδείγματα. Μιλώ έτσι για μια ωρίμαση με όρους αλήθειας και διαυγούς εξήγησης των δυσκολιών της καινούργιας φάσης.

Σε αυτή την περίπτωση, ο κυβερνών ΣΥΡΙΖΑ πρέπει να αφήσει πίσω του τα σύνδρομα ηθικής δικαίωσης, τη ρητορική του κοινωνικού πολέμου και τους πειρασμούς για εθνική ενοχοποίηση των αντίθετων επιχειρημάτων ή των διαφορετικών ερμηνειών της κατάστασης. Χρειάζεται να αφήσει πίσω του το ενοουχιστικό φάντασμα της νέας Βάρκιζας, της «παράδοσης των όπλων» και της ταπεινωτικής οπισθοχώρησης, όλη αυτή την εσχάτως νεκραναστημένη ψευδοστρατιωτική ρητορική που διαβάζει κανείς εδώ κι εκεί ως συμβουλές αδιαλλαξίας και σθεναρής στάσης.

Μια τολμηρή πολιτική της αλήθειας στο κοινωνικό ζήτημα μαζί με τη συνειδητοποίηση ότι μεταρρύθμιση δεν μπορεί να σημαίνει την επιστροφή σε νόμους του 1985 ή σε ρυθμίσεις του 2000 θα ήταν στιγμιαία αφήγηση που μπορεί να σώσουν την κατάσταση. Στην αντίθετη περίπτωση, η απομάγευση του αντιμνημονιακού ριζοσπαστισμού θα δώσει τη θέση της στην πικρόχολη απογοήτευση από την Αριστερά. Κι ακόμα χειρότερα, θα ωθήσει τμήματα του λαού στον πολιτικό κυνισμό και στον αντιδημοκρατικό μηδενισμό.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΝΟΜΙΖΩ πως δεν μπορεί να συνεχιστεί για πολύ είναι ένα παιχνίδι των λέξεων δίχως ευθύνη για αντίστοιχες κυβερνητικές πράξεις πολιτικές: τόσο οι λεονταρισμοί των «όχι» (των «nein» του Μίκη Θεοδωράκη) όσο και μια επιδερμική «μεταρρυθμιστική» φρασεολογία που συνυπάρχει με πράξεις πσιωγυρίσματος. Πιστεύω ότι το παιχνίδι με τις λέξεις, τόσο τις δήμεν ανατρεπτικές όσο και τις ψευδώς «ρεαλιστικές», έχει πλέον τεράστιο κόστος. Γι' αυτό και η απόφαση για το ποιος δρόμος θα επιλεγεί με συνέπεια και ποιες λογικές θα πρέπει να εγκαταλειφθούν ως επιζήμιες είναι η κατεξοχήν πολιτική απόφαση της συγκυρίας: μια απόφαση για περισσότερη πολιτική και λιγότερη επικοινωνία, ακόμα και αν αυτοί οι δύο ταλαιπωρημένοι όροι του συρμού συνδέονται στενά στις σύγχρονες δημοκρατίες.